

UN STUDIU ANALITIC DESPRE AVATARURILE LIMBII ROMÂNE ÎN PERIOADA SOVIETICĂ

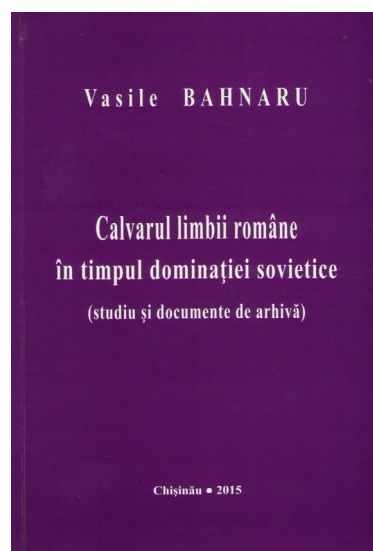
Doctor în filologie **Lidia CODREANCA**
 Institutul de Filologie al AȘM

Printre obiectele de studiu ale sociolingvisticii actuale se numără și acțiunile politice îndreptate asupra limbii. Politica lingvistică influențează evoluția limbii în calitatea sa de factor extralingvistic și conduce la crearea conștiinței lingvistice a locutorilor. În timp, acțiunile politicii lingvistice evoluează, se schimbă strategiile și tacticile ei, iar consecințele acestora în fiecare perioadă rămân imprimare atât în limbă, cât și în conștiința purtătorilor săi.

Anume despre „evoluția” spre mai rău a politicii lingvistice și despre metamorfozele limbii române în perioada sovietică ne vorbește cu mult discernământ, competență și mai ales prin argumente exhaustive, volumul lui **Vasile Bahnaru** *Calvarul limbii române în timpul dominației sovietice (studiu și documente de arhivă)*.

Lucrarea captivează atenția cititorului începând cu *Sumar*-ul plasat la începutul ei. După studiul propriu-zis, care poartă titlul volumului (pp. 4-76), sunt indicate documentele de arhivă consultate, și anume: 1) Proces-verbal și stenogramele sesiunii comune a Institutului de Lingvistică al A.Ș. a U.R.S.S. și a Institutului de Istorie, Limbă și Literatură al Filialei Moldovenești a A.Ș. a U.R.S.S., consacrate problemelor lingvisticii moldovenești, din 3-7 decembrie 1951 (pp. 77-355); 2) Rezoluția sesiunii științifice comune a Institutului de Lingvistică al Academiei de Științe a Uniunii R.S.S. și a Institutului de Istorie, Limbă și Literatură al Filialei Moldovenești a A.Ș. a U.R.S.S., consacrate problemelor lingvisticii moldovenești (Proiect) (pp. 355-358); 3) Telegramă: Moscova, Kremlin, Lui IOSIF VISSARIONOVICI STALIN (p. 358); 4) Stenograma ședinței Sectorului de limbă și literatură al Institutului de Istorie, Limbă și Literatură al Filialei Moldovenești al Academiei de Științe a U.R.S.S. 17 noiembrie 1954 or. Chișinău (pp. 359-398); 5) Hotărârea Sectorului de limbă și literatură al Institutului de Istorie, Limbă și Literatură al Filialei Moldovenești a A.Ș. a U.R.S.S. (pp. 398-399); Indice de nume (pp. 400-403).

Având la îndemână aceste incitante surse de inspirație și un aparat bibliografic de circa 130 de titluri, autorul reflectează în plan teoretic asupra conceptelor *limbă*, *adevăr*, *adevăr științific*, *drept*, *fals științific*, *știință*, *pseudostiință*, *falsificaționism* (pp. 8-10); insistă asupra demascării falsului științific

Vasile BAHNARU. *Calvarul limbii române în timpul dominației sovietice (studiu și documente de arhivă)*. Chișinău: s.n., 2015 (Tipogr. „Elan Poligraf”).- 404 p.

în determinarea etnonimului „moldovean” (voloh) vs „român” (valah) (p. 18); efectuează o retrospectivă a cadrului sociocultural al utilizării limbii române în perioada (1812–1918), accentuează acțiunile politicii țariste de deznaționalizare a românilor basarabeni prin asimilare lingvistică pentru a le compara în continuare cu acțiunile aceleiași politici de rusificare prin separatism teritorial în perioada sovietică: „Dacă țarismul promova „opera lui de eliberare” prin înăbușirea spiritului național, prin interzicerea limbilor naționale, Puterea Sovietică încerca să promoveze o politică mascată de deznaționalizare, adoptând o politică națională remarcabilă prin ambiguitatea ei, care întrunea (simultan sau succesiv) rusificarea, internaționalismul și susținerea naționalismelor locale. Aceste strategii au fost adoptate pentru a se opune politicii naționale țariste care consta în dorința de a crea un stat unitar centralizat” (p. 14).

Observăm cum este dezvăluită cu lux de amănunte apariția R.A.S.S.M. în scopul constituirii „teoriei celor două popoare” și a inventării unei „*limbi moldovenești* distinctă de limba română” (p. 19), în această „muncă” fiind atrași lingviștii locali (L. Madan) susținuți de lingviștii de la Moscova (M. Serghievski). Toți sunt ghidați de „noua învățătură despre limbă” a academicianului N. Marr. Astfel, „chiar de la început, R.A.S.S.M. a devenit laboratorul de experimentare a tezelor bolșevice privind deznaționalizarea românilor prin implementarea teoriei moldovenismu-

lui, ștergerea memoriei românești și inventarea unei noi limbi și a unui „nou popor, moldovenesc”, diferit de românii din dreapta Prutului” (p. 22).

Acțiunile glotopoliticii sovietice din anii 1924–1940 în „laboratorul de experimentare” – R.A.S.S.M., pot avea un singur calificativ – **lingviciid**, care capătă cu totul alte dimensiuni în perioada postbelică: în același laborator este inclusă deja și Basarabia (1945–1951), „laboratorul” are o altă denumire statală – R.S.S.M. În sfera lingvistică apar promotorii ideologiei bolșevice, care inițial îndeamnă, apoi impun cadrele științifice din mediul academic să creeze falsul științific – o istorie a noii limbi (diferită de limba română) – „limba moldovenească” și a noii națiuni – „națiunea moldovenească” (diferită de cea românească).

Centrul diriguitor se găsea tot la Moscova, unde și de această dată au fost antrenați lingviștii ruși: „problema cea mai controversată, care a generat numeroase dezbateri în lingvistica sovietică, se referă la **originea limbii moldovenești** (s.n. – L.C.). Existau opinii diferite ce susțineau atât originea latină, cât și cea slavă a „limbii moldovenești”, iar teoria promovată de lingviștii de la Institutul de Istorie, Limbă și Literatură al Filialei moldovenești a Academiei de Științe era cea a formării limbii moldovenești ca rezultat al „încrucșării” elementelor latine cu elementele est-slave” (p. 25). Căutările „științifice” ale originii „limbii moldovenești” au persistat în cadrul acestui for științific al R.S.S.M. și după apariția lucrării lui I.V. Stalin *Marxism i voprosi yazikoznania*, în care este criticată aspru concepția acad. Nicolai Marr despre evoluția limbilor.

Autorul studiului *Calvarul limbii române în timpul dominației sovietice* analizează minuțios presa timpului, documentele de arhivă și comentează fiecare discurs al vorbitorilor, atât cele de la sesiunea comună a Institutului de Istorie, Limbă și Literatură și a Institutului de Lingvistică de la Moscova din 3-7 decembrie 1951 (când este acceptată teoria originii latine a „limbii moldovenești”, dar se emite ideea caracterului ei de sine stătător, independent de limba română), cât și cele ale ședinței Sectorului de limbă și literatură al Institutului de Istorie, Limbă și Literatură al Filialei Moldovenești a Academiei de Științe a U.R.S.S. din 17 noiembrie 1954, care a fost oarecum o continuare a discuțiilor asupra specificului „limbii moldovenești”,

„mai corect, o nouă încercare de a anula deciziile și recomandările Sesiunii din 3-7 decembrie 1951” (p. 61). În fața cititorului se derulează scenariile fâțișe și actorii implementării „moldovenismului” la Chișinău: A.M. Lazarev, ideologul său principal, secretar al CC al PC (b) M, N.A. Mohov, unul dintre autorii de bază al falsului despre etnogeneza moldovenilor și al falsificării istoriei românilor, șef al Sectorului de Istorie; I.D. Ceban, teoreticianul și autorul „elaborării științifice” a limbii moldovenești și a istoriei sale” pe baza graiului viu și a împrumuturilor din limba rusă, director al Institutului de Istorie, Limbă și Literatură.

De pe pozițiile actualității noastre este foarte curios și în același timp dureros să pătrunzi în miezul „plăsmuirii limbii moldovenești”, să vezi cohorta susținătorilor ei îndârjiți și să remarci că în timpul dominației sovietice, în R.S.S. Moldovenească, politica lingvistică și-a atins cu brio scopul: conștiința lingvistică a elitei intelectuale vorbitoare de limba română a fost modificată. Infinit de mic a rămas numărul marilor intelectuali basarabeni (Gheorghe Bogaci, Vasile Coroban, Arcadie Evdoșenco, Emilian Bucov) care și-au păstrat fidelitatea lingvistică, care nu și-au schimbat atitudinea față de limba română, ci dimpotrivă au ripostat moldoveniștilor în acele momente dificile.

Prezentul studiu sociolingvistic ne demonstrează că în perioada sovietică limba română din dreapta Prutului a suportat avatarurile unei politici cu mult mai dure decât în perioada țaristă. Dacă inițial aveam o singură pretenție la titlul lucrării, gândind că e suficient de vehiculat, apoi după ce am parcurs atent conținutul, am realizat că anume sintagma CALVARUL LIMBII ROMÂNE este îndreptățită și de ororile prin care au trecut vorbitorii ei în perioada puterii sovietice.

Această lucrare nu are cum să te lase nepăsător. Lectura ei nu numai te convinge, ci și te frapează. Vrând-nevrând, te pătrunzi de adevărul cumplit al genocidului uman produs în rândul scriitorilor, al jurnaliștilor, al intelectualilor din anii 1924–1940; 1945–1951.

Studiul dr. hab. Vasile Bahnaru merită citit de fiecare dintre noi, de filologi, istorici, de toți cei care iubesc limba maternă. Merită popularizat nu doar în mediul academic, ci editat într-o variantă publicistică, pe înțelesul maselor largi de vorbitori ai limbii române din Republica Moldova.